

Türkiye Cümhuriyetile Macaristan Kırallığı arasında aktolunan Bitaraflık, Uzlaşma ve Hakem muahedesinin tasdiki hakkında $\frac{1}{401}$ numaralı kanun layihası ve Hariciye Encümeni mazbatası

T. C.

Başvekâlet

Muamelat Müdürlüğü

Şube 1

Sayı $\frac{6}{886}$

5/3/929

B. M. M. yüksek Reisliğine

Türkiye Cümhuriyetile Macaristan Kırallığı arasında aktolunan Bitaraflık, Uzlaşma ve Hakem muahedesinin tasdiki hakkında Hariciye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 27/2/829 tarihli içtimaında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun layihası, muahede ve esbabı mucibe mazbatasile birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifa ve neticesinin iş'arına müsaade buyrulmasını rica ederim efndim .

Bş. V.

İsmet

Esbabı mucibe

Cümhuriyet Hükümetinin aktetmiş olduğu Bitaraflık Uzlaşma ve Hakem muahedelerinden ikincisi işbu kanun layihası ile Büyük Meclisin tetkik ve tasvibine arz ediliyor.

Türk ve Macar Milletleri arasında asırlarca devam eden sıkı münasebetlere bir de ırkı rabitalar inzıam ederek iki memleket arasındaki dostluğun en müsait şekilde inkişafını ve bu gün Yüksek tasvibinize arz edilen muahedenamenin akit ve imzasını teshil etmiştir .

Türkiye - Macaristan Bitaraflık, Uzlaşma ve Hakem Muahedenamesi siyasi mahiyette bir mukaddeme ile iki Devletin birbiri aleyhine müteveccih hiç bir itilaf ve tertibe girmemesi ve muhasemat vukuu takdirinde birbirine karşı tam bir bitaraflık muhafaza etmesi taahhüdünü serddettikten sonra iki memleket arasında zuhur edebilecek ihtilafların evvela bir uzlaşma ve nihayet de - mahiyetine göre mecburî veya ihtiyarî - Hakem usulleri ile hal ve fasledileceğini tespit etmektedir. Muahedenameye merbut protokolda teferrüatı gösterilmiş olan uzlaşma ve hakem usullerinde her iki tarafın hakimiyet hukukuna taalluk eden mesail bu tarzı tesviyeler haricinde bırakılmak suretile Hükümetinizce takip edilegelen esash umde yani sulh ve müsa-lemet uğrunda kabul edilen müsaadatin Devlet Hakimiyetinin tam manasında mahfuziyeti prensibi ile tearuz etmemesi mahfuz ve müemmen kalmıştır.

Böylece Hükümetiniz Türkiye - Macaristan Bitaraflık Uzlaşma ve Hakem Muahedenamesinin hem iki memleket arasındaki dostluk münasebetlerini kuvvetlendiren ve hem de takip etmekte olduğumuz sulh perver siyasetin yeni bir kuvvei teyidiyesini teşkil eden bir vesika olarak tasvip ve takdir nazarlarınıza arz etmekle bahtiyardır.

T. B. M. M.

Hariciye encümeni

Karar № 6

Esas № 1/101

25-3-929

Hariciye Encümeni mazbatası

YÜKSEK REİSLİĞE

Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Kırallığı arasında akitolunan « Bitaraflık, Uzlaşma ve Hakem » muahedesi ile buna müteferri 27-11-1929 tarihli kanun layihası, encümenimizce Hariciye Vekili Beyefendinin huzurile tetkik olundu.

İşbu muahedenamenin her iki memleket arasındaki dostluk münasebetlerini kuvvetleştiren bağlara yeni bir amil daha ilave eylediği ve bu husus ise Büyük Meclisin takip eylediği âli ve sulh perver siyasete muvafık bulunduğu memnuniyetle müşahede edilmiş ve binaenaleyh encümenimize ce tasvip ve Heyeti Celilenin tasdikına arz ve takdim kılınmıştır.

Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Kâ.	M. M.	Ha. E. Reisi
Antalya	Bursa	Kötahya	Kocaeli	Sivas	Edirne	Siirt	Erzincân
<i>S. Şevket</i>	<i>Münir</i>	<i>M. Nuri</i>	<i>İ. Süreyya Necmettin</i>	<i>Z. Mesut</i>			<i>Seffet Ziya</i>

Türkiye ile Macaristan arasında Bitaraflık Uzlaşma ve Hakem muahedenamesidir

Türkiye Reisi Cümhuru Hz. ile Macaristan kırallığı Naibi Hz. iki memleket arasında mevcut dostluk rabitalarını takviye etmek emelile mütelassis olarak ve sulhu umuminin idamesine hadim olmak maksadile bir Bitaraflık, Uzlaşma, ve Hakem muahedesi akdine karar vermiş ve bu maksat için,

Türkiye Reisi Cümhuru Hz. :

Türkiye Cumhuriyetinin Peşte Elçisi Behiç Beyefendiye,

Ve,

Macaristan Kırallığı Naibi Hz.

Macaristan Kırallığı Hariciye Nazırı M. Louis Walko yu murahhas olarak tayin eylemişlerdir.

Müşarümileyh murahhaslar bu baptaki mezuniyet vesikalarını yekdiğerine tebliğ ile usul ve kaidesine muvafık bularak atideki ahkâmı kararlaştırmışlardır

MADDE 1 — Yüksek akitler, tarafeynden biri aleyhine müteveccih siyasi ve iktisadi mahiyette hiç bir itilafa ve hiç bir tertibe girmemeği taahhüt ederler.

MADDE 2 — Yüksek akitlerden biri, muslihane tavrı hareketine rağmen diğeri bir veya bir kaç Devlet tarafından taarruza uğrarsa diğeri taraf, ihtilafın bütün devamı müddetince, bitaraflığa riayet edecektir.

MADDE 3 — Yüksek akitler, aralarında hadis olupta makul bir müddet zarfında diplomasi tarikiyle hal ve faslı mümkün olmamış bulunan ihtilafı, bu ihtilaf her ne mahiyette olursa olsun, bir Uzlaşma usulüne ve icabında Hakem usulüne tabi tutmayı taahhüt ederler.

Bu maddenin hükmü, işbu muahedenamenin akdinden evel tehdüd eden ve maziye ait olan vekayiden mütevellit ihtilaf hakkında carî degildir.

Hal ve fasılları yüksek âkitler arasında mer'î sair mukavelenamelerle hususî bir usule tabi tutulmuş olan ihtilaf mezkûr mukavelenameler ahkâmına tevfikân tesviye edilecektir.

MADDE 4 — Uzlaşma hasıl olmadığı takdirde, yüksek âkitlerden her biri mevzuubahs olan itilaf hukukî mahiyette olmak şartile bununun Hakeme tevdiini talep edebilecektir.

MADDE 5 — Uzlaşma ve Hakem usullerinin şekilleri işbu muahedenameye merbut bir protokolda münderictir.

MADDE 6 — İşbu muahedename hukuku beyneddüvel mucibince hakkı hakimiyete taalluk eden meseile şamil değildir.

Yüksek âkitlerden herbiri bir mes'lenin hakkı hakimiyete taalluk edip etmediğini tek taraflı bir beyanname ile tayin edecektir.

MADDE 7 — İşbu muahedenamenin tefsiri veya tatbiki hakkında tahaddüs edecek ihtilaflar, eğer bu bapta ayrı bir mukavelename mevcut değilse, doğrudan doğruya Hakeme tevdi kılınacaktır.

MADDE 8 — İşbu muahedename tasdik edilecek ve tasdiknameler mümkün olduğu kadar sür'atle Ankarada taati olunarak, taati günü meriyet iktisap eyleyecektir.

Muahedename, meriyet iktisap ettiği tarihten itibaren beş sene müddet için aktedilmiştir. Bu müddetin inkızasından asgarî bir sene evvel fesholunmaz ise ikinci bir beş senelik müddet daha mer'i kalacak ve temdit şekli bu tarzda devam edecektir.

Baladaki ahkâmî tasdik zımında iki taraf murahhasları işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir.

Beş Kânunusani bin dokuz yüz yirmi dokuz da tanzim edilmiştir.

İmza
Behiç

İmza
Louis Walko

Türkiye ile Macaristan arasında mün'akit Bitaraflık, Uzlaşma ve Hakem muahedesine merbut olup Uzlaşma ve Hakem usullerini tanzim eden Protokol

1 — Uzlaşma usulü

BİRİNCİ MADDE — Uzlaşma, her mes'ele için, berveçli âti şekilde ayrıca tayin edilecek üç âzadan mürekkep bir komisyona tevdi olunacaktır. Şöyle ki yüksek âkitler, herbiri kendi vatandaşları meyanından birer Komiser intihap ve tayin edecek ve Komisyonun reisini müttefikan üçüncü bir Devlet tebaasından intihap eyleyeceklerdir.

Eğer yüksek âkitlerden birinin diğer tarafa Uzlaşma usulüne müracaat niyetini ilhar ettiği günden itibaren üç aylık bir müddet zarfında diğer taraf komiserinin tayini veyahut komisyon reisinin yüksek âkitler tarafından müttefikan intihabı vukua gelmemiş olursa bu takdirde lazım gelen tayinlerin icrası İsviçre Konfederasyonunu Reisinden rica edilecektir.

İKİNCİ MADDE — Bir mes'elenin Uzlaşma komisyonuna tadvii, müttefikan hareket eden yüksek âkitlerin beraberce veya işbu ittifaktan fıkdan takdirinde tarafeynden birinin veya diğerinin yalnızca reise bir istida takdimi tarikiyle vuku bulacaktır. İşbu istida ihtilaf mevzuunu hulaseten anlattıktan sonra komisyonun bir uzlaşmaya vusul için lazım gelen tedabirin ittihazına davet edilmesini ihtiva edecektir. Eger istida tarafeynden yalnız biri canibinden verilmişse işbu taraf istida metnini bilaimhal diğer tarafa teblig eyleyecektir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Uzlaşma komisyonunun vazifesi : Muhtelifünfih meseleleri hal ve fasletmek, bu uğurda anket tarikile veya başka bir şekilde faideli malumatı toplamak ve tarafeyni uzlaştırmaya gayret etmektir.

Komisyon meseleyi tetkik ettikten sonra muvafık gördüğü tarzı halli tarafeyne izah ve bu hususta beyanı fikir için kendilerine bir mühlet ita eyleyebilir.

Mesaisinin hitamında komisyon, ahvale göre, ya tarafeynin uzlaştığını gösteren, ve mevcut ise, uzlaşma şartlarını ihtiva eden, veyahut uzlaşma imkânı bulunmadığını kaydeyleyen bir zabıtname tanzim eder.

Komisyonun mesaisi, tarafeyn bu hususta başka bir karar ittihaz etmedikçe, muhtelefünfilh mes'elenin tevdi gününden itibaren altı ay zarfında hitam bulmak lazımdır.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Uzlaşma komisyonu usulü mesaisini, hilafında bir kaydı mahsus mevcut olmadıkça, bizzat tanzim edecektir.

İşbu usulü mesainin behemehal murafaa şeklinde olması labüttür. Anket hususâtında komisyon, eğer bilittifak başka bir karar ittihaz etmezse, beynelmilel ihtilafatın sulhan hal ve faslına dair 18 Teşrinievvel 1907 Lahi mukavelenamesinin III numaralı faslındaki « Beynelmilel anket komisyonu » ahkâma ittiba eyler.

BEŞİNCİ MADDE — Uzlaşma komisyonu, yüksek âkitlerin bunun hilafına bir itilafı mevcut olmadığı takdirde, reisinin tayin edeceği mahalde içtima edecektir.

ALTINCI MADDE — Uzlaşma komisyonunun mesaisi ancak yüksek âkitlerin muvafakatile komisyonun ittihaz edeceği karara tevfikân alenî olabilir.

YEDİNCİ MADDE — Âkitler, uzlaşma komisyonu nezdinde kendileriyle komisyon arasında mütevassıt vazifesini gören ajanlar tarafından temsil edilecektir. Bundan başka âkitler kendi taraflarından bu husus için tayin edilen müşavir ve mütehasısların yardımına müracaat edebilecekleri gibi şahadetini faydalı attettikleri her şahsın da komisyon canibinden istima edilmesini talep eyleyebileceklerdir.

Komisyon dahi ajanlarla müşavir ve mütehasıslardan şifahi izahat talep etmek ve her hangi bir şahsı Hükümetinin muvafakatile celp ve istima eylemek salahiyetini haiz olacaktır.

SEKİZİNCİ MADDE — İşbu muahedename hilafına bir kayıt mevcut olmadıkça uzlaşma, komisyonunun kararları ekseriyeti âra ile ittihaz olunacaktır.

DOKUZUNCU MADDE — Yüksek âkitler uzlaşma komisyonunun mesaisini teshil etmeği ve alehusus mümkün olabilen en geniş mikyasta kendisine vesaik ve malumatı müfide ita eylemeği ve komisyonun memleketleri dahilinde kanunlarına tevfikân şahitler veya mütehasıslar ikame ve istimal ile mahalli vak'aya azimetini temin için malik oldukları bütün vesaiti istimal eylemeyi taahhüt ederler.

II — Hakem usulü

ONUNCU MADDE — Yüksek âkitler her mes'ele için ihtilafın neden ibaret olduğunu sarîh bir surette tayin ve mahkemenin sureti teşekkül ve salahiyeti mahsusasını ve bu hususta beyinlerinde tekrarrur eden sair bütün şeraiti tespit eden bir tahkimname tanzim eyleyeceklerdir. Tahkimname âkitlerin Hükümetleri arasında nota taatisi suretile tanzim kılınacaktır.

ONBİRİNCİ MADDE — Tahkim usulü, hilafına bir mukavelename mevcut olmadıkça, beynelmilel ihtilafatın sulhen halline dair 18 teşrinievvel 1907 tarihli Lahi mukavelenamesinin 51 ilâ 85 inci maddelerine tevfikân tanzim edilecektir.

ONİKİNCİ MADDE — İşbu muahedenamenin 4 üncü maddesinde mezkûr ahkâm hukukî mahiyette bir ihtilâfın tahkimname tarikile beynelmilel divam adalete mezkûr divanın nizamnamesinde muharrer usul ve şerait dairesinde tevdi etmek salahiyetine helel iras etmez.

ONÜÇÜNCÜ MADDE — Eğer işbu Protokolun 10 ve 12 inci maddelerinde mezkûr olan tahkimname hakeme müracaat talebini takip eden altı ay zarfında tertip ve tanzim edilmese tarafeyneden her biri yalnız bir istida takdimile ihtilafı beynelmilel divam adalete havale ve tevdi edebilecektir.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Mahkemenin ita edeceği karar âkitler canibinden hulusu niyetle icra ve tatbik olunacaktır.

III. Umumi Ahkâm

ONBEŞİNCİ MADDE — Âkitlerin kanunları mucibince kendi millî mahkemelerine tabi bir ihtilaf mevzuubahs olunca müdde aleyh olan taraf salahiyettar adlî makamın kat'î mahiyeti haiz bir hükmü sadır olmadan işbu ihtilafın uzlaşma veya hakem usulüne tevdiine mümanaat edebilir. Bu takdirde uzlaşma talebi işbu hüküm tarihinden en geç olarak bir sene sonra vuku bulmalıdır.

ON ALTINCI MADDE — Yüksek âkitler uzlaşma komisyonu mesaisinin veya hakem mahkemesinin devamı müddetinde uzlaşma teklifinin kabulüne veya hakem kararının tenfizine muzır tesirat iras edecek her türlü e'âl ve tedabirden imtina edeceklerdir.

ON YEDİNCİ MADDE — Tarafeynden her biri kendi masarifini ve uzlaşma ve hakem usullerine ait masarifin müsavi bir kısmını deruhte edecektir.

Beş kânunsani Bin dokuz yüz yirmi dokuz tarihinde Peştede tanzim edilmiştir.

İmza
Behiç

İmza
Louis Walko

Kanun layihası

MADDE 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile Macaristan Kırallığı arasında akte dilüp 5 kânun - sani 1929 tarihinde Budapşte de imza edilen Bitaraflık, Uzlaşma ve Hakem Muahedesi tasdik edilmiştir.

MADDE 2 — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — İşbu kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

27/2/929

Ma. V. Ş. Sarcoğlu	Ha. V. T. Rüştü	Da. V. Ş. Kaya	M.M. V. M. Abdülhalık	Ad. V. M. Esat	Bş. V. İsmet
	S. İ. M. V. D. Refik		İk. V. M. Rahmi	Na. V. İctimada bulunmadı	Mf. V. H. Vasıf

~~—————~~